

nem, mert követelte az örökös jobbgyság eltörlését. *Csernátni Pált* sem filozófiai nézetei miatt akarták megrendszabályozni, sőt az 1673-i radnóti zsinat határozatban mondja ki: „Csernátni pedig magyarázhatja a Descartes filozófiáját, a bölcselkedési jogtól senkit se foszthatni meg. Akinek nem tetszik, irjon ellene.“ (L. Szilágyi Sándor: Erdélyország története, II. 432. l.) S hogy a közvetlen multnál maradjunk: Alexander Bernátot, akit a külföldön is többé-kevésbé ismertek sem bölcsellete miatt fosztották meg katedrájától, hanem rendezetlen felekezeti viszonyai miatt.

Nagy filozófia tehát nem keletkezhetett magyar földön: a bölcselők, akik az alsóbb osztályokból származtak, pozícióhoz jutván átmentek ideológiában az uralkodó osztály oldalára, annak létjogosultságát igazolták, ami nem nyilatkozhatott egyébben, mint a külföldi filozófiák „hazai benyomások“ szerinti válogatásában, elekticizmusban. Az uralkodó osztály pedig létében meg nem támadtatván nem kényszerült rá, hogy elméletileg is védekezzék. Az ideológiai harc, ami Magyarországon lefolyt, a reformáció és ellenreformáció utolsó hullámverései voltak, amelyek meg is álltak a Kárpátok alatt, s a Duna medencében Pázmány-féle káromkodások és személyi szennyesek kitergetései közepette ülepedtek le. A polgári osztályöntudat nem önmagát akarta megvalósítani Magyarországon, hanem a feudalizmussal összeolvadni, — s ez összeolvadás folyamatában uralomra kerülve a negyedik rend támadásának elméleti frontját a szociáldemokratapárt kispolgári-irodalmi s nem elméleti beállítottsága miatt mind a mai napig oly' gyengének érezte, hogy nem látta szükségességnek, hogy fizikai erőszakszervezeteinek funkcióin kívül ellene elméletileg is védekezzék.

A MUNKÁS, A CSENDES, A BÉKÉS AUSZTRIA

Irta: UJVÁRI LÁSZLÓ (Bécs)

Ausztria a kormánytevékenység lázában él. A kormányzat harca a munkanélküliség ellen, a dolog természeténél fogva a legizgatóbb probléma. Ebben mindenki érdekelt fél, ez zsebére megy az adófizetőknek és a zsebére érinti azoknak is, akik napi ötven grosniért végzik a közmunkákat. Van, aki ráfizet, van aki keres; az állam azonban mindenképpen nyer, mert felépül a Reichsbrücke és remek új utak szelik keresztül-kasul Ausztriát. A kormány súlyt helyez rá, hogy ez az utóbbi senkinek ne kerülje el a figyelmét. Ezt a kérdést látszólag mindenkivel személyesen beszél meg a szövetségi kormány, fényképes plakátok ezrei közlik az osztrák polgárral, hogy hol tart az építkezési program. Minden plakát pontos számadást ad, mint egy kettős könyvvitel, tudod mennyi volt a nagy munkakölcsön, mit emészt fel belőle a Reichsbrücke, mit az utak és mennyi az önkéntes munkaszolgálat sokezer legénye a napi zsolddal és zupákkal egyetemben. Az utépités személyes ügye tehát az érdekelteknek és az érdekeltek Ausztria polgárai. Az új utszakaszok fölött óriás plakátok közlik, hogy ennek az utnak a kiépitése is a kormány 1935-ös programjába tartozik. Modern potemkiniáda ez. Az autók vidáman szelik a remek utakat és az utas sürgösen tudomásul veszi, amit a kormány e pszichológiai pillanatban közöl vele. Az utak oly kiválóak, hogy senkinek sincs elég lelkiereje ahhoz, hogy megtagadja a beleegyezését. Jóváhagyólag bólint: csak építs Ausztria.

És Ausztria épít. Ha nem is házakat, de utakat legalább.

A munkahadsereg kézzubbonys legényei tűnnek fel itt is, ott is. Csupa nőtlen fiatalember, aki végső nyomorában önként vállalta a közmunkák építését. Katonai fegyelem, kaszárnya-koszt, kevés zsold. Néhány ezernek megéri a fáradtságot. Más néhány százezernek is megérné, de azokat ott hagyják az ipari tartalékseregben, mert a 155 millió munkakölcsönből nem lehet mindenkit eltartani. Majd kiépül ez is, kiépül az is, — mondják — a gazdasági élet elevenebben cirkulál, az eldugott tiroli falvakból el lehet szállítani a rozst, meg a tejet, a vaját, szóval tán csak jut másfele is a fekete osztrák kenyérből. A másik néhány százezer egyelőre hát a reményből él. Akinek erre se telik, az elmegy „valcolni“. Tudják mi az? Valaki elindul gyalog, munkát keresni. Lábáról lekopik a cipő és akkor már úgy fest, mint aki az óperenciás tengeren is túlra készül. Olyan lábbelije van, amelynek kitart a talpa, mert muszáj neki. Megáll egy-egy majornál, munkát kérni. De munka ritkán akad és napszáma csak egy félsilling. Pedig a kenyér kilója maga hetven garas. Akkor leszáll az éjszaka és a szegény vándorlegény fekhelyet kér a tiroli paraszttól, mert az éj hideg itt a kétezer méter magasságokban. A paraszt inkább leszel egy karéj kenyeret, de fekhelyet nem ad. Adót kell fizetni a megszálló vendég után és a csendőrök igen szemfülesek. Így vándorolnak hetekig is a munkakeresők anélkül, hogy fedél alá jutnának. Egy burgenlandi magyar munkás beszélte, hogy már három éve él ilyenmódon. Vele az asszonya is. Otthon a falujában utlevelet kért, hogy a határon túl is szerencsét próbálhasson. Hova akarsz menni? — kérdezték tőle. Németországba — felelte. Hát csak maradj itthon — hessentettek rá — elég nagy Ausztria.

*

Mert Ausztriában mindenkit óvnak a nácizmustól. A társadalmi semlegesítés munkája szakadatlanul tart, ám még a prevenció sem hozza meg a kellő eredményt. A Heimwehr, a Schutzkorp és a rendőrség minden ébersége ellenére sem tudja meggátolni a náci agitációt. Mindig a nácik érkeznek előbb. Egész Karinthia ékes bizonyossága ennek. Az idegen szemlélő értetlenül nézi azokat a fekete, vagy vörös vonalakkal *rajzolt ablakokat*, amelyek a legtöbb karinthiai ház falát éktelenítik. Kérdésködésére aztán elmagyarázzák, hogy ezek az ablakvonalak nem egyebek, mint már elburkolt horogkeresztek. A nácik folytonos és szakadatlan munkával telefestik horogkereszttel az egész várost. A rendőrség már csak a horogkeresztről látja, hogy itt az éj leple alatt nácik buzgólkodtak. Erre rendszerint az történik, hogy összefogják a nyilvántartott horogkereszteseket, kézikocsi elé fogják őket, amely meg van rakva vörös és fekete festékanyaggal. Akkor bejárják az egész várost és ahol horogkereszt van, abból a náci ifjaknak szabályos ablakot kell kirajzolni. A szuronyos, vadászsapkás, kakastollas Schutzkorp érti a módját, hogy megfelelően ellenőrizze e festői műveletet. Megszokott látvány Karinthiában a nácifogatú festékeskocsi és a fegyveres kíséret. A módszer radikális, csak minden rajzolt ablak végeredményben mégiscsak horogkeresztet szimbolizál Ausztriában.

*

No meg a sok fehér térdharisnya. Még mindig ez a náci viselet. A politika így látszatra a fehérség jegyében fut, jóllehet a játék vérre megy. Klagenfurt közelében St. Veit környékén, mint nevezetességet mutatják a tavalyi náci harcok csataterreit, ahol ágyú bömbölt és gépfegyver kattogott. És egy diadalmas náci csinyt is szájára vett már a nép és hovatovább már legenda szól majd arról a horogkeresztes zászló-

ról, amit az egyik várkastély ura legmagasabb bástyájára tűzött és csak a nyolcvanadik ágyulövés vitt le az oromzatról. A náciizmus Karinthiában csodálatos ellentmondásokból táplálkozik. Néhány éve Karinthia egész idegen forgalmát német nyaralók tették, ma nyomát sem látni birodalmi németnek. Ausztria a németek bojkottját szenvedti. A karinthiai kispolgár és paraszt, aki nyárra mindig penzióssá vedlett át, a német bojkott okát az osztrák kormány politikájában látja és inkább náci lesz, mert egy átalakulástól újra a régi viszonyok visszatértét reméli. Amíg a lakosság a német forgalom elmaradását sinyli és emiatt maga is nácivá lesz, az osztrák horogkeresztes propaganda közben külföldön elriasztja az Ausztria felé irányuló idegenforgalmat. A szövetségi kormány hatalmas plakátjai figyelmeztetnek szerte Ausztriában, még Tirol legeldugottabb falujában is, a nemzeti szocialistáknak erre a taktikájára. Nem akadt még soha politikai párt — mondja a manifesztum, — amely hazája érdekei ellen harcolt volna. Csak a horogkeresztesek teszik ezt. Azzal riasztják el a külföldieket, hogy Ausztriában bizonytalan a politikai helyzet és a felkelés kirobbanásától minden pillanatban tartani lehet.

Közben pedig valóban csönd van Ausztriában. Bár lehet, hogy csak viharelőtti csönd.

*

Csőnd van, ám ez a nagy csönd hovatovább belepi azt a híres nevezetes osztrák „gemütlíchség“-et is, aminek kedvéért turisták ezrei zarándokoltak évente az egykori császárvárosba. Igaz, hogy a császárság színei lassanként kiszínesednek és a Ferenc Józsefi kor emlékeit is belementik a jelenbe a schönbrunni kiállításon, a korszellemet azonban megteveszteni nem lehet. A szocialista és a horogkeresztes felkelések emléke elevenebben él minden mumifikáló kíséletnél. Az emberek, ha emlékeznek, hát munkásházakban agyonlőtt asszonyokra, gyerekekre és szocialista felkelőkre gondolnak és Dolfussra, aki a polgárság nevében agyonlövötte őket és aki maga is fegyver által halt meg. És leginkább hallgatnak a derék osztrákok, ha ismeretlen ember akar szóba elegyedni velük. A régi osztrák barátkozásnak vége. Mindenki gyanus, aki él, különösen aki politizál. És aki beszélget, az akaratlanul is politizál. A gemütlích osztrák hát inkább nem beszél. Följelentéstől fél, denunciálástól, ami oly divatos szokás lett az egykor barátságos és békés Ausztriában.

*

Békés Ausztria! Mennyi haragos és duzzogó ember immár mindenfelé. Oly szerény, kisigényű derék nép, csöndben ette az egyre kevesebb kenyeret, míg majdnem leszokott róla. Lemondott a kenyeréről, mindenről lemondott, ki tudja talán Dél-tirolról is, oly nagy az olasz barátság — még az iskolában is kötelező nyelv az olasz — csak egyről nem mondott le az osztrák kispolgár: a biciklijéről. Ugy kerekezett egész Ausztria, akárcsak a derék hollandusok. Most aztán baj van a biciklivel, azért a nagy harag. Eddig az autókkal volt a baj a nagy adók miatt, hát leálltak az autók és mindenki kerékpáron száguldozott. A kormány, hogy mentse, ami menthető, megszüntette az autóadót és helyette behozta a kerékpáradót. A szabad, független és fürgé bicikliket most kartotékozzák és adót vetnek ki rájuk, mintha ezek lennének az előkelő urak közlekedési eszközei és nem az autók. Ennél nagyobb sérelem aztán már nem is érhetne az osztrák polgárt. Számára ez a legnagyobb reakció.

És most szimbolikus értelmet nyer előtte az új közlekedési rendelet Tirolban és Karinthiában, amely úgy szól: „Rechts Fahren.“ Jobbra hajts!

Most kezdi csak látni, hogy a kormány jobbra fordul.